

Õiguskantsler

Madis Timpson
esimees
Riigikogu sotsiaalkomisjon
riigikogu@riigikogu.ee

Teie 28.01.2025 nr 1-1/15-547/1

Meie 10.02.2025 nr 18-1/250218/2500932

Perehüvitiste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (547 SE)

Lugupeetud Madis Timpson

Riigikogus on arutusel perehüvitiste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille kohaselt on kavas toitjakaotuspension asendada toitjakaotustoetusega. Kuna viimasel ajal on õiguskantslerilt korduvalt küsitud toitjakaotuspensioni saamise tingimuste kohta, tutvusin põgusalt eelnõu ja selle seletuskirjaga. Näen, et Riigikogul tuleks põhjalikumalt läbi mõelda ja selgitada, kas eelnõu tagab vajaliku kaitse toitja kaotanud leskedele, kes ei suuda ise endale ülalpidamist teenida.

Eesti riigil on kohustus tagada elatusvahendid lastele ja leskedele, kes on kaotanud toitja surma tõttu elatusallika. See kohustus on ette nähtud Eesti Vabariigi põhiseaduse § 28 lõikes 2 ja ka Eestile siduvas rahvusvahelises õiguses ([Euroopa sotsiaalkindlustuskoodeksi](#) art 59 jj; [parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalharta](#) art 12, [majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rahvusvahelise pakti](#) art 9).

Kõige üksikasjalikumad toitjakaotushüvitise maksmise reeglid on kehtestatud Euroopa sotsiaalkindlustuskoodeksis, mis sätestab, et toitjakaotushüvitist tuleb maksta nii lapsele kui ka lesele (koodeksi art 60 lõige 1; art 61). Seejuures võivad riigid seada tingimuse, et lesele makstakse toitja kaotuse korral hüvitist vaid siis, kui ta ei ole võimeline end ise ülal pidama (koodeksi art 60 lõige 1). Riigid võivad lähtuda ka eeldusest, et elatusvahendite tagamiseks pole vaja mitut sotsiaalkindlustushüvitist korraga maksta (koodeksi art 60 lõige 2; art 68 punkt c).

Perehüvitiste seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga on kavas lõpetada toitjakaotuspensioni maksmine lapseootel leskedele. Kehtiv seadus võimaldab lapse isa surma korral maksta lapseootel lesele toitjakaotuspensioni alates 12. rasedusnädalast ehk umbes 28 nädalat enne lapse plaanitavat sündi ([riikliku pensionikindlustuse seaduse](#) § 20 lõike 2 punktid 3 ja 3¹). Selle asemel tahetakse anda ka mittetöötavale naisele võimalus saada ema vanemahüvitist 70 päeva ehk umbes 10 nädalat enne lapse sündi (547 SE [eelnõu](#) § 1 punkt 17).

Selline muudatus vajab põhjendamist. See aeg, mil naine ei pruugi keerulise raseduse tõttu olla võimeline endale ise tööga ülalpidamist teenima, võib olla pikem kui 70 päeva enne lapse sündi. Nii näeb perekonnaseadus ette, et tulevase lapse isa on kohustatud oma lapse ema ülal pidama kuni

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

neli kuud enne lapse sündi, kui ema ei ole raseduse tõttu või sünnituse põhjustatud tervisehäire tõttu võimeline ise end ülal pidama ([perekonnaseaduse](#) (PKS) § 111 lõige 2).

Riikliku pensionikindlustuse seadus näeb praegu ette toitjakaotuspensioni maksmise ka mittetöötavatele leskedele, kes kasvatavad alla kolmeaastast last. Eelnõuga see lõpetatakse. Seletuskirjas on öeldud, et alla kolmeaastaste lastega leskedele pole vaja toitjakaotustoetust maksta, sest neil on võimalik saada vanemahüvitist (547 SE esimese lugemise [seletuskirja](#) lk 6).

Võib nõustuda, et enamikul juhtudel tagab vanemahüvitis last kasvatavale vanemale lapse eest hoolitsemise ajaks asendussissetuleku ja kui hüvitise maksmine lõpetatakse, võib vanem panna lapse lasteaeda ning ise tööle naasta. Alati ei pruugi see siiski nii olla. Ka perekonnaseadus näeb ette, et lapse vanemal võib olla kohustus lapse teist vanemat ülal pidada kuni lapse kolmeaastaseks saamiseni, kui lapse eest hoolitseval vanemal ei ole võimalik sissetulekut teenida (PKS § 111 lõiked 2 ja 3). Seetõttu võib lesestunud vanem pärast muudatusettepaneku jõustumist sissetulekust ilma jääda.

Oluline on eelnõu arutamise käigus arvestada ka seda, et Eesti ei vähendaks oluliselt inimeste õigusi, mida riik on Euroopa sotsiaalkindlustuskoodeksi kohaselt kohustatud tagama. Euroopa sotsiaalkindlustuskoodeksi kohaselt peetakse **lapse** all silmas koolikohustuslikus eas last või alla 15-aastast last (koodeksi art 1 punkt h). Koodeksi täitmist kontrolliv komitee on juba varem märkinud, et Eestis kehtivad toitjakaotuspensioni käsitlevad normid, mis lubavad toitjakaotuspensioni maksta vaid kuni kolmeaastast last kasvatavale lesele, võivad olla liiga piiravad ja jätta lapsi kasvatavad lesed ilma neile ettenähtud kaitsest (vt nt Eesti [raport](#), lk 22 ja 23).

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Angelika Sarapuu 693 8411
angelika.sarapuu@oiguskantsler.ee

Merle Malvet 693 8426
merle.malvet@oiguskantsler.ee